وَلِلّٰهِ مِیْرَاثُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ط

خُلاصۃ المیراث

من تصنیفات الامام الاعظم

دوه شپیته مسئلې ۶۲

مولانا حبیب الرحمٰن صاحب

دار التصنیف رُستم ضلع مردان

د خلاصة المیراث د تشریح او ترجمې سبب

دوستانو! خپله زانه د پلار محترم مولانا محمود الحسن صاحب مرحوم قلمی کتابونه مې کاته نو پکښې رانه د امام اعظم مرحوم رح طرف ته منسوب "خلاصة المیراث" پلاس راغله دا غلام جیلانی صاحب په رمضان المبارک ۱۲۷۶ھ کښې لیکلې وه دا دې د لیکلو چه نن ۱۳۸۶ھ دې یو لس د پاسه سل کاله او شو کاغذې ورته ډیر مهین په لاس جوړ کړی دی او په عربی ژبه کښې وو. ځه ورته تېینګ نشوم او دام بنه او کنړله چه دا په پښتو ترجمه کړم او مسئلې ورته هم په حاشیه کښې حل کړم که دا خلاصة المیراث دیو پټواری یا ګرداور یا عالم سخه وی نو امید دې چه د دینه به باهر هس مسئله نه وی. او د دې معتبر کتاب په مدت به خپل کار چلوی د میراث مسئلې به حل کوی. خدای دې د دا څما ترجمه او تشریح څما او څما د پلار مرحوم او د نن پرون مړ شوې محبوب الرحمان مرحوم او د ټول خاندان د مړو ژوندو او د دوستانو د مغفرت ذریعه او ګرځوی آمین

حبیب الرحمن دار التصنیف رستم ضلع مردان مغربی پاکستان

مسئلہ ۱ میت۔ یو پلار نو ټول مال د ده دے

مسئلہ ۲ میت
پلار مور
$\frac{2}{3}$ $\frac{1}{3}$

مسئلہ ۳ میت
پلار مور ځوئی
$\frac{1}{6}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{4}{6}$

مسئلہ ۴ میت ٦
پلار مور دوه ځامن
$\frac{1}{6}$ $\frac{1}{6}$ $\frac{2}{6}$ $\frac{2}{6}$

بسم الرحمٰن الرحیم ه
شروع کوم په نامه د الله چه روځی رسونکی ډیر مهربان دے

الحمد لله رب العلمین والصلوٰة والسلام علیٰ رسوله محمد واله
ټولے ثنا کانے الله رب د عالمینو لره دی او درود او سلام دی په رسول د خدائے چه محمد دے او د ده

اجمعین ه ان الانسان اول مایبداء من الترکة یکفنه وتجهیزه ما
په ټول اولاد۔ د بنده په مال کښی اول کار دده ګور کفن د غیره دے او

یحتاج من ذلك الیه اما الفرض منه ای من الفرائض فهو معرفة
او بیا فرض خبره حقدارو ته د دی حق

ایصال الحق الی المستحق وامتناع النفس عن انفاق مال الغیر
رسول دی او بل د مال د لګخت نه د ځان بچ کی

ثم یقضی دیونه ان کان ثم ینفذ وصایاه اذا کان ثم یقسم الباقی
بیا که په ده قرض وی نو هغه دی کی بیا د وصیت پوره کی او باقی د وارثان نه

بین ورثته مسئله رجل مات وترك ابا لاغیر فلاب رجل مات
مسئلہ یو سړے مړ شو او صرف پلار ئی پریخوده نو هغه د پلار دی یو سړے

وترك اباً واماً فللام الثلث والباقی للاب اصلا المسئلة من ثلثة
مړ شه او پلار مور ئے پریخوده نو د مور دریمه او باقی د پلار اصل مسئلہ د دریو نه ده۔

رجل مات وترك اباً واماً وابناً فللاب السدس وللام ایضاً
یو سړے مړ شه او پلار مور او یو ځوئے ئے پریخوده نو د پلار د پاره شپږمه او د مور هم

السدس والباقی کله للابن اصل المسئله من ستة رجل
شپږمه او باقی ټول د ځوئے اصل مسئلہ د شپږو نه ده یو سړے

مات وترك اباً واماً وابنین فللاب السدس وللام ایضاً السدس
مړ شه او پلار مور او دوه ځامن ئے پریخوده نو د پلار شپږمه د مور هم شپږمه

والباقی بین الابنین بالتسویة اصل المسئله من ستة
او باقی د دوه ځامنو برابر په برابر اصل مسئلہ د شپږو نه ده

١ مسئله ميت ١٨
پلار، مور دری خامن
١/٦ ١/٦ ۴/١٨ ۴/١٨ ۴/٦ ۴/١٨
٣/١٨ ٣/١٨

٢ مسئله ميت ٦
پلار، مور، څلور خامن
١/٦ ١/٦ ١/٦ ١/٦ ١/٦ ١/٦

٣ مسئله ميت ٦
پلار، مور، لور، عصبات
١/٦ ١/٦ ٣/٦ ١/٦

رجل۱ مات وترك أبا و أُمّا وثلثة ابناء فللاب السدس وللام ايضاً
يو سړے مړ شه پلار مور او درے خامن ئے پرېښوده نو پلار شپږمه د مور هم

السدس والباقی لبنين بالتسوية اصل المسئلة من ستة
شپږمه او باقی د خامنو برابر په برابر اصل مسئله د شپږو نه شوه

وتصح من ثمانية عشر رجل۲ مات وترك أبا و أُمّا واربعة بنين
او تصحيح ئے په اتلس شوه يو سړے مړ شه پلار مور او څلور خامن ئے پرېښوده

فللاب السدس وللام ايضاً السدس والباقی لبنين بالتسوية
د پلار شپږمه او مور هم شپږمه او باقی د خامنو برابر په برابر

اصل المسئلة من ستة رجل۳ مات وترك ابا و أُمّا وبنتا فللاب
اصل مسئله د شپږو نه ده يو سړے مړ شه او پلار مور او لور ئے پرېښوده د پلار

السدس وللام ايضاً السدس وللبنت النصف والباقی للعصبات
شپږمه او د مور هم شپږمه او د لور نيم او باقی د عصبات

اصل المسئلة من ستة رجل۴ مات وترك بنتين وابا و أُمّا
اصل مسئله د شپږو نه ده يو سړے مړ شه او دوه لونړه او پلار مور ئے پرېښوده

فللبنتين اربعة اسهم وللابوين سهمان اصل المسئلة من
د لونړو څلور برخے او د مور پلار دوه برخے اصل مسئله د

ستة رجل۵ مات وترك ابا و أُمّا وثلث بنات فللبنات
شپږو نه ده يو سړے مړ شه او پلار مور او درے لونړه ئے پرېښوده د لونړو

الثلثان وللابوين السدسين اصل المسئلة من ستة وتصح
په دريو کښ دوه او د مور پلار شپږمه شپږمه اصل مسئله د شپږو نه ده او تصحيح

من ثمانية عشر ولكلواحد من البنات اربعة اسهم رجل۶
په اتلس او شوه او د هرے يوے لور څلور برخے يو سړے

مات وترك ابنا وبنتا و أُمّا وابا فللابوين السدسان والباقی
مړ شه او يو ځوئے يو لور او مور پلار پرېښوده او د مور پلار شپږمه شپږمه او باقی

۴ مسئله ميت ٦
دوه لونړه پلار مور
١/٦ ١/٦ ٢/٦ ٢/٦

۵
مسئله ميت ٦ تصحيح ١٨
٣ ٣ ٢٦
پلار، مور دری لونړه
١/٦ ١/٦ ۴/٦
٣/١٨ ٣/١٨ ١٢/١٨

۶
مسئله ميت ١٨ ٣ ٣ ٦
يو ځوئے يوه لور مور پلار
٨/١٨ ۴/١٨ ٣/١٨ ٣/١٨

بین الابن والبنت للذکر مثل حظ الانثیین اصل المسئلة من

دځوئے او لونړو په مینځ کښ د نارینه د دوو ښځو د برخے برابر اصل مسئله د

ستة وتصح ثمانیة عشر ولکل واحد من الابوین ثلثة اسهم

شپږ و نه ده او تصحیح په اتلس او د هر یو ے د مور او پلار درے برخے

وللبنت اربعة اسهم وللابن ثمانیة اسهم رجل مات وترك

او د لور څلور برخے او د ځوئے اته برخے یو سړے مړ شه او دوه

ابنین وبنتین وابا وامّا فللابوین السدسان والباقی بین

ځامن او دوه لونړه پلار او مور پریخوده د مور او پلار شپږمه شپږمه او باقی او د

الابنین والبنتین للذکر مثل حظ الانثیین اصل المسئلة

اولاد په مینځ کښ نارینه د ښځے نه برخه برخه اغستونکی اصل مسئله

من ستة وتصح من ثمانیة عشر وللابوین ستة اسهم

د شپږ و نه ده او تصحیح ئے په اتلس باند ے د مور پلار شپږ برخے

والباقی بین الابنین والبنتین للذکر مثل حظ الانثیین

او باقی د اولاد په مینځ کښ نارینه برخه برخه اغستونکی د زنانه نه

رجل مات وترك بنتا وعصبة وامّا فللبنت النصف و

یو سړے مړ شه او یوه لور او عصبه او مور ئے پریخوده د لور نیمه او د

للام السدس والباقی للعصبة اصل المسئلة من ستة

مور شپږمه او باقی د عصبه اصل مسئله د شپږ و نه ده

رجل مات وترك بنتین وامّا وعصبة فللبنتین الثلثان

یو سړے مړ شه او دوه ځامن او مور او عصبه ئے پریخوده د لونړو په درے کښ دوه

وللام السدس والباقی للعصبة اصل المسئلة من ستة

او د مور شپږمه او باقی د عصبه اصل مسئله د شپږ و نه ده

رجل مات وترك ابنا وامّا فللام السدس والباقی للابن

یو سړے مړ شه او یو ځوئے او مور ئے پریخوده د مور شپږمه او باقی د ځوئے

مسئله ٢
مسئله میت
لور $\frac{3}{6}$
عصبه $\frac{2}{6}$
مور $\frac{1}{6}$

مسئله ٣
مسئله میت
دوه لونړه $\frac{4}{6}$
مور عصبه $\frac{1}{6}$ $\frac{1}{6}$

مسئله ٤
مسئله میت
ځوئے $\frac{5}{6}$
مور $\frac{1}{6}$

اللهم اغفر لکاتبه ولمن سعیٰ فیه اٰمین ١٢

دښځو بحث مسئله میت		
لور	خاوند	عصبه
$\frac{2}{4}$	$\frac{1}{4}$	$\frac{1}{4}$

اصل المسئلة من ستة رجل مات وترك ابنين وأُمّا فللام
اصل مسئله د شپږو نه ده یو سړے مړ شو او دوه ځامن او یوه مور ے پریخودہ دلہ
السدس والباقی للابنین ولکن لا یقسم بل تضرب الاثنین فی
شپږمه او باقی د ځوئے خو تقسیم به نه بلکه دوه به په شپږو کښ
ستة فیصیر اثنی عشر سهمان للام ولکل واحد من الابنین
ادهی نو دولس به شي نو دوه د مور او د هر یو ځوئے پنځه پنځه
خمسة اسهم اصل المسئلة من اثنی عشر رجل مات وترک
شو اصل مسئله د دولسو نه ده یو سړے مړ شه او دوه
ابنین وبنتین وأُمّا فللام السدس والباقی للابنین والبنتین
ځامن او دوه لونړه او مور پریخوده د مور شپږمه او باقی د ځامنو او لونړو
للذکر مثل حظ الانثیین اصل المسئلة من ستة وتصح من
د نارینه برخه برخه د زنانه نه اصل مسئله د شپږو نه ده او تصحیح ے د
ستة وثلاثین وللام ستة اسهم ولکل واحد من الابنین
شپږ دیرشو نه د مور ے شپږ برخے او هر یو ځوئے
عشرة اسهم وللبنتین خمسة اسهم رجل مات وترک
لس لس برخے او د لونړو پنځه پنځه برخے یو سړے مړ شه او درے
ثلث بنات وأُمّا فللام ثلثة اسهم ولکل واحد من البنات خمسة اسهم
لونړه او مور ے پریخوده نو د مور درے او د هرے یوے لور پنځه حصے
بحث المرأة امرأة ماتت وترکت بنتا وزوجا فللبنت
بحث په باره د ښځو کښ دے یوه ښځه مړه شوه او لور او خاوند ے پریخوده نو د لور
النصف وللزوج الربع اصل المسئلة من اربعة سهمان للبنت و
نیمه او د خاوند څلورمه اصل مسئله د څلورو نه ده دوه برخے د لور او
سهم للزوج والباقی للعصبة امرأة ماتت وترکت بنتین و
یو برخه د خاوند او باقی د عصبه یوه ښځه مړه شوه او دوه لونړه او

مسئله ٦ ... عصبه

له مسئله میں ۳۶ درے لونړه. خاوند. عصبه

۸/۳۶　۸/۳۶　۸/۳۶　۹/۳۶　۳/۳۶

زوجا فللبنتین الثلثان والربع للزوج والباقی للعصبة اصل المسئلة
خاوند ئے پریخوده لودلونړو په درے کښ دوه او دخاوند څلورمه او باقی دعصبه اصل مسئله
من اثنی عشر ثمان للبنتین وثلثة للزوج وسهما للعصبة امرأة
ددولسو نه شوه اته دلونړو او درے دخاوند او یوه برخه دعصبه یوه ښځه
ماتت وترکت ثلث بنت وزوجا للبنات الثلثان وللزوج الربع
مړه شوه او درے لونړه او خاوند ئے پریخوده نودلونړو په درے کښ دوه او دخاوند څلورمه
والباقی للعصبة اصل المسئلة من ستة وثلثین ولکل واحد من
او باقی دعصبه اصل مسئله دشپږ دیرشو نه ده او دهرے یوے
البنات ثمانیة اسهم امرأة ماتت وترکت اربعة بنات وزوجا
لور اته برخے یوه ښځه مړه شوه او څلور لونړه او خاوند ئے پریخوده
فللزوج الربع وللبنات الثلثان والباقی للعصبة اصل المسئلة من
نو دخاوند څلورمه او دلونړو په درے کښ دوه او باقی دعصبه وو اصل مسئله د
اثنی عشر فللزوج ثلثة اسهم ولکل واحد من البنات سهمان
دولسو نه ده نو دخاوند درے برخے او دهرے لور دوه برخے
وسهم للعصبة امرأة ماتت وترکت ابنا وبنتا وزوجا فللزوج
او یو برخه دعصبه یوه ښځه مړه شوه او یو ځوے او لور او خاوند ئے پریخوده دخاوند
الربع والباقی بین الابن والبنت للذکر مثل حظ الانثیین اصل
څلورمه او باقی داولاد د نر دښځے برخه برخه ده اصل
المسئلة من اربع امرأة ماتت وترکت ابنین وبنتین وزوجا
مسئله د څلورو نه ده یوه ښځه مړه شوه او دوه ځامن او دوه لونړه او خاوند ئے پریخود
فللزوج الربع والباقی بین الابنین والبنتین للذکر مثل حظ
دخاوند څلورمه او باقی د اولاد نارینه به د زنانه نه برخه
الانثیین اصل المسئل من اربعة وتصح من اربعة وعشرین
حصه اخلی اصل مسئله د څلورو نه ده او تصحیح ئے په څلیریشت او شوه

۴ه مسئله میں ۴×۶=۲۴ دوه ځامن دوه لونړه او خاوند

۶/۲۴　۶/۲۴　۳/۲۴　۳/۲۴　۶/۲۴

۲ه مسئله میں ۱۲ څلور لونړه خاوند عصبه

۲/۱۲　۲/۱۲　۲/۱۲　۳/۱۲　۳/۱۲　۱/۱۲

۳ه مسئله میں ۴ ځوے لور خاوند

۳/۴　۱/۴　۱/۴

مسئله میت ٢٤ تصحیح ١٢٠ ×۵ ، دوه ځامن یوه لور مور بنځه

زوجه		ام			
$\frac{3}{24}$	$\frac{4}{24}$		$\frac{17}{24}$	$\frac{34}{120}$	$\frac{34}{120}$
$\frac{15}{120}$	$\frac{20}{120}$		$\frac{17}{120}$		

فللزوج ستة اسهم ولكل واحد من الابنين ستة اسهم ولكل واحد

نو د خاوند شپږ برخې او د هر یو ځوئ شپږ برخې او د هرې یوې

من البنتين ثلثة اسهم رجل مات وترك ابنين وبنتا وأمّا و

لور درې درې برخې یو سړے مړ شه او دوه ځامن یوه لور یوه مور او

زوجة فللزوج الثمن وللام السدس والباقي للاولاد للذكر

بنځه یې پریخوده د بنځې اتمه د مور شپږمه او باقي د اولاد نو د نرینه

مثل حظ الانثيين اصل المسئلة من اربعة وعشرين وتصح

برخه برخه د دوه ښځو اصل مسئله د څلیریشتو نه ده او تصحیح یې

من مائة وعشرين للزوجة خمسة عشر وللام عشرين و

په شپږ شلو ١٢٠ د بنځې پنځلس د مور شل او

الباقي للاولاد للذكر مثل حظ الانثيين رجل مات وترك بنتا

باقي د اولاد نو د بنځې نه بوغه برخه د ښځو دے یو سړے مړ شه او یوه لور

وزوجة فللبنت النصف وللزوجة الثمن والباقي للعصبة

او بنځه یې پریخوده نو د لور نیمه او د بنځې اتمه او باقي د عصبه دی

اصل المسئلة من ثمانية فللبنت اربعة وللزوجة سهم وللعصبة

اصل مسئله د اتو نه ده د لور څلور او د بنځې یوه او د عصبه

ثلثة رجل مات وترك بنتين وزوجة فللزوجة الثمن وللبنتين

درې یو سړے مړ شه او دوه لونړه او یو بنځه یې پریخوده د بنځې اتمه او د لونړو

الثلثان والباقي للعصبة اصل المسئلة من اربعة وعشرين

په درے کښې دوه او باقي د عصبه دی او اصل مسئله د څلیریشتو نه ده

فللزوجة ثلثة ولكل واحد من البنتين ثمانية اسهم وللعصبة

پس د بنځې درې او د هرې یوې لور اته برخې او د عصبه

خمسة اسهم رجل مات وترك ثلث بنات وزوجة

پنځه برخې یو سړے مړ شه او درې لونړه او یو بنځه یې پریخوده

مسئله میت ٢٤ ×٣ = ٧٢ ، لونړه ، بنځه ، عصبه

$\frac{15}{72}$	$\frac{9}{72}$	$\frac{16}{72}$	$\frac{16}{72}$	$\frac{16}{72}$

(Margin calculations:)

مسئله میت ٨ لور ، بنځه ، عصبه — $\frac{4}{8}$ ، $\frac{1}{8}$ ، $\frac{3}{8}$

مسئله میت ٢٤ لونړه ٢ ، بنځه ، عصبه — $\frac{8}{24}$ ، $\frac{8}{24}$ ، $\frac{3}{24}$ ، $\frac{5}{24}$

۱ مسئله میت ځوئے ښځه

$\frac{٧}{٨}$ $\frac{١}{٨}$

فللزوجة الثمن وللبنات الثلثان والباقی للعصبة اصل المسئلة
د ښځے اتمه او د لونړو په درے کښ دوه او باقی د عصبه وُو اصل مسئله

من اربعة وعشرين وتصح من اثنی وسبعين فللزوجة تسعة ولكل
د څلیریشتو نه ده او تصحیح ئے د دوه اویا ۷۲ نو د ښځے نه او د هر

واحد من البنات ستة عشر وللعصبة خمسة عشر رجل مات
یوے لور شپاړس او د عصبه پنځلس یو سرے مړ شه

وترك ابنا وزوجة فللزوجة الثمن والباقی للابن اصل المسئلة من
او یو ځوئے او ښځه ئے پریخوده د ښځے اتمه او باقی د ځوئے اصل مسئله د

ثمانية للابن سبعة اسهم وللزوجة الثمن رجل مات وترك ثلث
اتو نه ده د ځوئے اوه برخه او د ښځے اتمه یو سرے مړ شه او درے

بنين و زوجة فللزوجة الثمن والباقی للبنين بالتسوية اصل
ځامن او یوه ښځه ئے پریخوده پس د ښځے اتمه او باقی د ځامنو برابر په برابر اصل

المسئلة من ثمانية وتصح من اربع وعشرين فللزوجة ثلثة ولكل
مسئله د اتو نه ده او تصحیح ئے څلیریشتو نه نو د ښځے درے او د

واحد من البنين سبعة رجل مات وترك ابن الابن واخ لاب
هر یو ځوئے اوه شو یو سرے مړ شه او نوسے او حقیقی ځوئے

وام وعما لاب وام فالمال كله لابن الابن ولا شئ لاخ لاب وام
او تره حقیقی پریخود نو تول مال د نوسے دے د حقیقی رور او حقیقی تره

وللعم لاب وام امرأة ماتت وتركت زوجا وابنا وبنتا واما فللزوج
هیڅ نه رسی یوه ښځه مړه شوه او خاوند او ځوئے لور او مورئے پریخوده د خاوند

الربع وللام السدس والباقی بين الابن والبنت للذكر مثل حظ
څلورمه د مور شپږمه او باقی په اولاد نرد ښځے په برخه برخه

الانثيين اصل المسئلة من اثنی عشر وتصح من ستة وثلثين
باندے اصل مسئله د دولسو نه ده او تصحیح ئے د شپږ دیرشو

۴ مسئله میت ۱۲×۳=۳۶ خاوند. ځوئے. لور. مور

خاوند	ځوئے	لور	مور
$\frac{٣}{١٢}$	$\frac{١٤}{٣٦}$	$\frac{٧}{٣٦}$	$\frac{٢}{١٢}$
$\frac{٩}{٣٦}$			$\frac{٦}{٣٦}$

۲ مسئله میت ۸×۳=۲۴ ۷×۳=۲۱ تصحیح ۷۲ ن ځامن ، ښځه
$\frac{٧}{٢}$ ۷/۲۱ $\frac{٧}{٢}$ ۷ $\frac{٧}{٢}$ ۷ $\frac{٣}{٢}$ ۱/۲۳

۳ مسئله میت ــــ نوسے. حقیقی ورور. حقیقی تره
تول مال محروم محروم

۱ه مسئله میت خاوند پلار مور　　۲ه مسئله میت پلار مور ښځه

۳/۶　۱/۶　۲/۶　　۵/۱۲　۴/۱۲　۳/۱۲

للزوج تسعة وللام ستة وللابن اربعة عشر وللبنت سبعة امرأة ماتت
دخاوند نه　دمور شپږ　دځوی څوارلس　او دلور اوه　یوه ښځه مړه شوه
وترکت زوجا وابا واما فللزوج النصف وللام الثلث والباقی للاب
او خاوند پلار مور یې پریښوده دخاوند نیمه　دمور دریمه　او باقی　دپلار
عند ابن عباس رض اصل المسئلة من ستة فللزوج ثلثة وللام
دابن عباس رض په نزد　اصل مسئله　دشپږو نه ده دخاوند درې　دمور
سهمان وللاب سهم رجل مات وترك ابا واما وزوجة اصل المسئلة
دوه برخې دپلار یوه برخه یو سړی مړ شه او پلار مور　او ښځه پریښوده اصل مسئله
من اثنی عشر واختلفوا فیه العلماء اما فی قول علی رض ابن ابی طالب فللزوجة
ددولسو نه ده او په یکښې دعلماء اختلاف دی حضرت علی رض ابن ابی طالب دښځې
ثلثة وللام اربعة وللاب خمسة رجل مات وترك بنتا وبنت
درې　دمور څلور دپلار پنځه منی　یو سړی مړ شه لور لمسۍ یې
الابن فللبنت النصف ولبنت الابن السدس والباقی للعصبة
پریښوده دلور　نیمه　او لمسۍ　شپږمه　او باقی دعصبه دی
اصل المسئلة من ستة رجل مات وترك ابن اخ وبنت ابن
اصل مسئله　دشپږو نه ده　یو سړی مړ شه　او وراره　او یوه لمسۍ پریښوده
فللبنت ابن النصف ولابن اخ الباقی رجل مات وترك بنتا و
دلمسۍ　نیمه　او باقی وراره ته دی　یو سړی مړ شه　او یوه لور او
ابن الابن فللبنت النصف وابن الابن النصف اصل المسئلة من
لمسی یې پریښوده دلور نیمه　او دلمسي　نیمه　اصل مسئله　د
اثنین رجل مات وترك بنتین واباوا ما وزوجة فللبنتین الثلثان
دوه نه ده یو سړی مړ شه　دوه لونړه　پلار مور پریښوده　دوه لونړو ته دوه دریمه برخې
فللابوین السدسان وللزوجة الثمن اصل المسئلة من اربعة و
او دمور پلار شپږمه　او دښځې اتمه. اصل مسئله　دڅلیرویشتو نه ده او

۳ه مسئله میت لور لمسۍ عصبه　۳/۶　۱/۶　۲/۶

۴ه مسئله میت وراره لمسۍ　۱/۲　۱/۲

۵ه مسئله میت لور لمسۍ　۱/۲　۱/۲　　۶ه مسئله میت لونړه پلار مور ښځه　۲۴ عول ۲۷

۱۶/۲۷　۴/۲۷　۴/۲۷　۳/۲۷

۵۴ مسئله میت ۲۴ عول ۲۷ تصحیح ۷۲ لونړه پلار مور ښځه

۱۶/۲۷	۴/۲۷	۴/۲۷	۳/۲۷
۱۳/۷۲ ۱۳/۷۲	۱۳/۷۲ ۱۲/۷۲	۱۲/۷۲	۹/۷۲

عشرين وتعول الى سبعة وعشرين فللابوين ثمانية وللبنتين ستة عشر
عول ئے اوکه اوه ویشتو ته نو دمور اته او لونړو شپاړس
وللزوجة ثلثة اسم رجل مات وترك ثلث بنات وابا واما وزوجة فللبنات
او ښځې درے برخے یو سړے مړشه او درے لونړه پلار مور او ښځه ئے پریښوده دلونړو
الثلثان وللابوين السدسان وللزوجة الثمن اصل المسئلة من اربعة و
په درے کښ دوه دمور پلار شپږمه او دښځې اتمه اصل مسئله د څلیریشتو
عشرين وتعول الى سبعة وعشرين وتصح من اثنين وسبعين فللبنات
نه ده او عول ئې اوه ویشتو ته اوکه او تصحیح ئے دوه او یا شوه نو د لونړو
تسعة وثلثين وللابوين اربعة وعشرين وللزوجة تسعة رجل مات وترك
یو کم څلویښت د مور پلار څلیریشتو او د ښځې نه یو سړے مړشه او
ثلث بنات وابا واما وزوجتين فللبنات الثلثان وللابوين السدسان
درے لونړه پلار مور او دوه ښځې پریښوده نو د لونړو په درے کښ دوه د مور پلار شپږمه شپږمه
وللزوجتين الثمن اصل المسئله من اربعة وعشرين وتعول الى سبعة وعشرين
او د ښځو اتمه اصل مسئله د څلیریشتو نه ده او عول ئے اوکه اوه ویشتو ته
فللزوجتين ثلث وللبنات ستة عشر وللابوين ثمانية اربعة للام واربعة
د ښځو درے او د لونړو شپاړس او د مور پلار اته څلور د مور او څلور
للاب وتصح الى مائة واثنين وستين فللزوجتين ثمانية عشر وللبنات
د پلار او تصحیح ئے دوه شپیته (۶۲) او سل شوه نو د ښځو اتلس ۱۸ د لونړو
ستة وتسعين وللابوين ثمانية واربعين رجل مات وترك اخا لاب وام فالمال
شپږ نوی او د مور پلار اته څلویښت یو سړے مړشه حقیقي ورورے پریښوده ټول
كله للاخ رجل مات وترك اخا لاب وام واخا لام فللاخ لام السدس والباقي
مال د ورور دے یو سړے مړشه او حقیقي ورور او د مور غاړے ورورئے پریښوده او د مور غاړے د
للاخ لاب وام فان كان له اخ لاب ليس له شئ اصل المسئله من ستة
حقیقي ورور شوه اوکه دده دپلار د غاړے ورور وُ نو دده هس نه رسي اصل مسئله د شپږو نه ده

۵۷ مسئله میت ۶ حقیقي ورور - مور نے ورور - پلار گنے ورور
{ محروم　　۱/۶　　۵/۶ }

۵۵ مسئله میت ۲۴ عول ۲۷ تصحیح ۱۶۲ - لونړه مور پلار ښځې

۳/۱ ۴۸/۱۶۲	۲/۱ ۷۲/۱۶۲	۲/۱ ۷۲/۱۶۲	۳/۱ ۷۲/۲۶

ورور شپږمه او باقي

۵۶ مسئله میت حقیقي ورور ټول مال

۱ مسئله میت. دوه حقیقی رونړه. دوه خوینډې مورنی ۲ مسئله میت حقیقی خور د پلار غاړې خوینډې

۲/۳ ۱/۳ ۱/۶ رد + عصبه ۲/۶

رجل مات وترك اخوين لاب وام واختين لام الثلث بينهما بالتسوية والباقى
یو سړے مړ شه او دوه حقیقی رونړه او دوه د مور غاړے خوینډے پرېښودې نو دوو خوینډو دریمه ده او باقی

للاخوين لاب وام بالتسوية اصل المسئلة من ثلثة رجل مات وترك اختا
رونړو ته برابر په برابر اصل مسئله د دریو نه ده یو سړے مړ شه او حقیقی خور

لاب وام واختين لاب فصاعدا فللاخت لاب وام النصف وللاختين
او دوه د پلار د غاړے خوینډې یا زیاتے پرېښودے د حقیقی خور نیمه ده او د پلار د غاړے

لاب فصاعدا السدس والباقى للعصبة اصل المسئلة من ستة رجل
دوو یا زیاتو شپږمه ده او باقی د پاره د عصبه ؤ اصل مسئله د شپږو نه ده یو سړے

مات وترك اختين لاب وام واخت لام فصاعدا فللاختين لاب وام الثلثان
مړ شه او دوه خوینډے حقیقی او یوه د پلار د غاړے یا د پېرے خوینډے پرېښودې د حقیقی خوینډو او دوه په دړکې

وللاختين لام الثلث اصل المسئلة من ثلثة رجل مات وترك اختا
او د مور د غاړے د خور دریمه برخه اصل مسئله د دریو نه ده یو سړے مړ شه او حقیقی خور

لاب وام واختا لاب واختا لام متفرقات فللاخت لاب وام النصف وللاخت
او د پلار د غاړے خور او د مور د غاړے خور متفرقې ئې پرېښودې نو حقیقی خور نیمه ده او د پلار د

لاب السدس وللاخت لام السدس والباقى للعصبة اصل المسئلة من
غاړے خور شپږمه ده او د مور د غاړے خور شپږمه ده او باقی د عصبه ؤ اصل مسئله د

ستة رجل مات وترك بنتا واختا لاب وام فللبنت النصف وللاخت النصف
شپږو نه ده یو سړے مړ شه او یوه لور او حقیقی خور پرېښوده د لور نیمه او د خور نیمه

اصل المسئلة من اثنين رجل مات وترك بنت ابن وزوجة
اصل مسئله د دوه ؤ نه ده یو سړے مړ شه او نوسی ښځه او حقیقی خور ئې

واختا لاب وام فللبنت النصف وللزوجة الثمن والباقى للاخت لاب وام اصل
پرېښوده د لور نیمه د ښځے اتمه او باقی د حقیقی خور اصل

المسئلة من ثمانية رجل مات وترك اختا لاب وام وزوجة فللاخت لاب
مسئله د اتو نه ده یو سړے مړ شه حقیقی خور او ښځه ئے پرېښوده د حقیقی خور

۳ مسئله میت. حقیقی خور. د پلار طرفی خور. د مور طرفی خور ۱/۲ ۱/۶ ۱/۶ عصبه ۴/۶ ۲/۶

۴ مسئله میت. حقیقی خوینډې. د مور غاړې خوینډې ۱/۳ ۲/۳

۴ مسئله میت. حقیقی خوینډې. د مور غاړې خوینډې ؟

۵ مسئله میت. لور، حقیقی خور ۶ مسئله میت نوسی، ښځه، حقیقی خور ۷ مسئله میت حقیقی خور، ښځه، عصبه

۱/۲ ۱/۲ ۴/۸ ۱/۸ ۳/۸ ۲/۴ ۱/۴ ۱/۴

۱ مسئله میت ۱۲
خویندې حقیقی - ښځه - عصبه
۸/۱۲ ۳/۱۲ ۱/۱۲

۲ مسئله میت ۱۲
حقیقی خور، د پلار د غاړې خور، د مور د غاړې خور
۶/۱۲ (عصبه ۲/۱۲) ۲/۱۲ ۲/۱۲

وام النصف وللزوجة الربع والباقی للعصبة اصل المسئلة من اربعة رجل ۱
نیمه د ښځې څلورمه او باقی د عصبه ؤ اصل مسئله د څلورونه ده یو سړے

مات وترک اختین لاب وام وزوجة فللاختان لاب وام الثلثان وللزوجة الربع
مړشه حقیقی دوه خویندې او ښځه ئے پریخوده د حقیقی خویندو په دریے کښی دوه د ښځې څلورمه

والباقی للعصبة اصل المسئلة من اثنا عشر رجل ۲ مات وترک ثلث اخوات متفرقات
او باقی د عصبه ؤ اصل مسئله د دولسو نه ده یو سړے مړشه درے مختلف قسم خویندے

اخت لاب وام واخت لاب واخت لام فللاخت لاب وام النصف وللاخت لام السدس و
پریخودے حقیقی خویندې د پلار د غاړې خوینده د مور د غاړې خوینده پریخوده حقیقی خور نیمه د مور د غاړے شپږمه او

کذلک السدس للاخت لاب والباقی للعصبة اصل المسئلة من اثنی عشر رجل ۳ مات
د غسے د پلار د غاړے خور شپږمه او باقی د عصبه ؤ اصل مسئله د دولسونه ده یو سړے مړشه

وترک اخا لاب وام وعما لاب وام وابن الاخ لاب وام فالمال کله للاخ لاب
او حقیقی خور تره حقیقی او د حقیقی رور ځوئے پریخوده نو ټول مال د حقیقی رور

وام ولاشئ للعم ولابن الاخ لاب وام رجل ۴ مات وترک ابا واما واخا
دے د تره او د وراره یکښی څه نشته یو سړے مړشه پلار مور او رور ئے پریخوده

فللاب الثلثان وللام الثلث ولاشئ لاخ اصل المسئلة من ثلثة رجل ۵
د پلار په درے کښی دوه د مور دریمه رور محروم اصل مسئله د درے نه ده یو سړے

مات وترک ابا واما واخوات لاب وام اصل المسئلة من ستة فللام السدس
مړشه پلار مور او حقیقی خویندے پریخودے اصل مسئله د شپږو نه ده د مور شپږمه

والباقی للاب ولاشئ للاخوات امرأة ۶ ماتت وترکت زوجا وابنا
او باقی د پلار شوه خویندې بے برخے یوه ښځه مړه شوه خاوند او ځوئے ئے پریخوده

فللزوج الربع والباقی للابن اصل من اربعة امرأة ۷ ماتت
د خاوند څلورمه او باقی د ځوئے دے اصل مسئله د څلورو شده یوه ښځه

وترکت زوجا واما وابنا فللزوج الربع وللابوین السدسان والباقی للابن اصل
مړه شوه خاوند مور ځوئے ئے پریخود د خاوند څلورمه د مور پلار شپږمه شپږمه او باقی د ځوئے اصل

۳ مسئله میت
حقیقی رور، حقیقی تره، د حقیقی رور ځوئے
ټول مال محروم محروم

۴ مسئله میت
پلار مور رور
۱/۳ ۲/۳ محروم

۵ مسئله میت
پلار مور حقیقی خویندې
۵/۶ ۱/۶ محروم

۶ مسئله میت ۴
خاوند ځوئی
۱/۴ ۳/۴

۷ مسئله میت ۱۲
خاوند مور ځوئے
۳/۱۲ ۲/۱۲ ۷/۱۲

۱۵ مسئله میت ۱۲ پلار مور خاوند ځوئے

پلار	مور	خاوند	ځوئے
٢/١٢	٢/١٢	٣/١٢	٥/١٢

المسئلة من اثنی عشر امرأة ماتت و ترکت ابا واما و زوجا و ابنا فللزوج الربع

مسئله د دولسو نه ده یوه ښځه مره شوه پلار مور او خاوند ځوئ پریښوده خاوند څلورمه

وللابوین السدسان والباقی للابن اصل المسئلة من اثنی عشر امرأة ماتت

د مور پلار شپږمه شپږمه باقی د ځوئے د اصل مسئله د دولسو نه ده یوه ښځه مره شوه

وترکت بنتا و زوجا فللبنت النصف وللزوج الربع والباقی للعصبة اصل المسئلة

لور او خاوند ئے پریښوده د لور نیمه او د خاوند څلورمه او باقی د عصبه اصل مسئله

من الاربعة امرأة ماتت وترکت بنتا وابا واما و زوجا فللزوج

د څلورو نه ده یوه ښځه مره شوه لور پلار او مور خاوند ئے پریښوده د خاوند

الربع وللبنت النصف وللابوین السدسان اصل المسئلة من

څلورمه د لور نیمه د مور پلار شپږمه شپږمه اصل مسئله د

اثنی عشر وتعول الی ثلثة عشر امرأة ماتت وترکت اما و

دولسو نه ده او عول ئے دیارلسو ته او که یوه ښځه مره شوه مور خاوند

زوجا وعصبة فللام الثلث وللزوج النصف والباقی للعصبة اصل

او عصبه پریښوده د مور دریمه او د خاوند نیمه او باقی د عصبو اصل

المسئلة من ستة رجل مات وترک بنتا وابا و زوجة

مسئله د شپږو نه ده یو سړے مړ شو لور پلار او ښځه ئے پریښوده د ښځے

فللزوجة الثمن وللبنت النصف والباقی للاب اصل المسئلة

اتمه او د لور نیمه او باقی د پلار اصل مسئله

من ثمانیة رجل مات وترک خمس بنات واربع زوجات

د اتو نه ده یو سړے مړ شه او پنځه لونړه څلور ښځے

وسبع اخوات وجدتین فللبنات الثلثان وللزوجات الثمن

او ۷ خویندے او دوه نیاګانے پریښودے د لونړو دریو کښی دوه د ښځو اتمه

وللجدتین السدس والباقی للاخوات اصل المسئلة من

د نیاګانو شپږمه او باقی د خویندو اصل مسئله د

۱۶ مسئله میت ۱۲ عول ۱۳ لور پلار مور خاوند

لور	پلار	مور	خاوند
٦/١٣	٢/١٣	٢/١٣	٣/١٣

۱۷ مسئله میت ۴ لور خاوند عصبه

لور	خاوند	عصبه
٢/٤	١/٤	١/٤

۱۸ مسئله میت ۶ مور خاوند عصبه

مور	خاوند	عصبه
٢/٦	٣/٦	١/٦

۱۹ مسئله میت ۸ لور پلار ښځه

لور	پلار	ښځه
٤/٨	٣/٨	١/٨

۲۰ مسئله میت ۲۴ لونړه، ښځے څلور، خویندے ۷ نیاګانے ۲

لونړه	ښځے څلور	خویندے	نیاګانے
٦/٢٤	٣/٢٤	١/٢٤	٤/٢٤

١٥ مسئله میت ١٢ بنځے مور عصبه

عصبه	مور	بنځے
٥/١٢	٤/١٢	٣/١٢

اربع وعشرین ستة عشر للبنات وللزوجات ثلثة واربع للجدتین والباقی للاخوات

څلیریشتونه ده شپاړس د لوڼړو د بنځو درے څلور د نیاګانو او باقی د

رجل مات وترك زوجات واما فللزوجات الربع وللام الثلث والباقی للعصبة

یو سړے مړ شه بنځے او مورئے پریخیه د ښځو څلورمه د مور دریمه او باقی د عصبه ده

اصل المسئلة من اثنی عشرة تمت هذه النسخة من تصنیف امام اعظم رحمة الله علیه

اصل مسئله د دولسو نه ده دا نسخه د امام اعظم رح د تصنیفاتو نه ده دالله رحمه به ده وی

بسم الله الرحمن الرحیم ٥

حامدًا ومصلیًا ومسلمًا

ما د میراث د دوه شپیته مسئلو تصنیف، ترجمه او مسئلو حل او کتلو او ډیر مستفید شوم دا په ظاهره د دوه شپیته مسئلو تصنیف دے لیکن په حقیقت کښ نورے ډیرے مسئلے هم ددے په مدت سره حل کیدے شی. نو دا د عوامو او د خواصو د پاره یوه قابل قدر تحفه ده:-

الله تعالیٰ د مصنف او مترجم ته جزائے خیر ورکی او دا کوشش د مقبول او مفید او ګرځوی آمین!

بنده سیف محمد غفرله فاضل

دیوبند عفی عنه

درقم امداد کونکی۔

(۱) محترم عبداللہ خان صاحب کھنڈرکس ——— ۵۰-۰-۰

(۲) محمد یعقوب خان صاحب کتہ خت ——— ۲۰-۰-۰

(۳) امان اللہ خان صاحب طارق اباد ——— ۲۰-۰-۰

(۴) محترم جمشید خان صاحب رئیس اعظم کوتوپان بایصال ثواب لیاقت علی خان مرحوم ——— ۲۵۰-۰-۰

(۵) عزیزم جہانزیب خان صاحب پسر شیر بہادر خان صاحب مرحوم جہان اباد بایصال ثواب اورنگزیب خان ——— ۵۰-۰-۰

(۶) الحاج عبدالقادر خان صاحب خیر اباد ——— ۷۰-۰-۰

(۷) محترم ارسلا خان صاحب پسر ہاشم علی خان صاحب حسن زی غیر علاقہ ——— ۱۰۰-۰-۰

(۸) عزیزم الحاج اشرف علی خان صاحب پسر مکرم خان صاحب مرحوم اشرف اباد ——— ۱۰۰-۰-۰

(۹) الحاج سعدالدین صاحب کوجر کرہی ——— ۱۰۰-۰-۰

(۱۰) محترم عبداللہ خان صاحب چیئرمین کھنڈرکس کتہ خت ——— ۵۰-۰-۰

(۱۱) محترم محمد یعقوب خان صاحب ——— ۲۰-۰-۰

(۱۲) الحاج محمد یوسف خان صاحب ناری ——— ۲۰-۰-۰

(۱۳) محترم جناب عجم خان صاحب خیر اباد ——— ۲۰-۰-۰

(۱۴) محترم گوھر خان صاحب بی اے پسر جمشید احمد خان صاحب کوتوپان ——— ۵۰-۰-۰

(۱۵) الحاج شیر حسن خان صاحب امجد اباد ——— ۲۰-۰-۰

(منظور عام پریس پشاور)